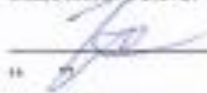

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Навчально-науковий інститут післядипломної освіти
Кафедра педіатрії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор
Іщенко Н.М.

“ _____ ” 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДИТЯЧОЇ ТА ДОРΟΣЛОЇ ПСИХІАТРІЇ

Спеціальність 053 «Психологія»
Освітньо-професійна програма «Сімейна психологія з основами
психотерапії»
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Розробник	Чернишов О.В.
Завідувач кафедри розробника	Чернишов О.В.
Завідувач кафедри прикладної психології	Опанасенко Л.А.
Гарант освітньої програми	Опанасенко Л.А.
Директор ННІПО	Норд Г.Л.
Начальник НМВ	Шкірчак С.І.

Миколаїв – 2021 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Актуальні проблеми дитячої та дорослої психіатрії	
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»	
Спеціальність	053 «Психологія»	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма	Сімейна психологія з основами психотерапії	
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Курс навчання	1,2	
Навчальний рік	2022-2023 н.р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
		3,4
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредитів / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – практичні заняття (семінарські, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
		6
		8
		76
Відсоток аудиторного навантаження	16	
Мова викладання	Українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)		
Форма підсумкового контролю	Залік	

Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Метою проведення занять з дисципліни «Актуальні проблеми дитячої та дорослої психіатрії» є: формування уявлення про клінічні прояви психічних розладів, перебіг та механізми розвитку захворювань у сфері психіатрії, особливості надання допомоги та супроводу хворих; підготовка майбутніх сімейних психологів до роботи з людьми, які страждають на розлади психіки і поведінки

Завданнями курсу є: 1. Ознайомлення з етапами розвитку наукових поглядів на психічні хвороби. 2. Ознайомлення із сучасною структурою, основними завданнями та методами їх досягнення психіатричної служби України. 3. Ознайомлення студентів із загальними механізмами виникнення розладів психіки, клінічними проявами. 4. Поглиблення знань про сучасну систематику психічних хвороб, методи надання допомоги і профілактики.

У результаті вивчення дисципліни студент

має знати:

- закономірності та механізми розвитку психічних хвороб;
- етіологію, клінічні прояви найпоширеніших психічних розладів;
- особливості надання допомоги та супроводу психічно хворих;
- особливості профілактики психічних розладів та збереження

психічного здоров'я.

має вміти:

- застосовувати отримані знання на практиці;
- підбирати адекватні методи проведення клінічної бесіди;
- адекватно оцінювати проблематику клієнта – визначати рекомендований в конкретному випадку метод допомоги;
- упроваджувати профілактичні заходи, спрямовані на збереження психічного здоров'я.

Програмні компетенції

Загальні компетентності:

- ЗК1. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК11. Здатність слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.

Спеціальні (фахові) компетентності

- СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.
- СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.
- СК3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та / або доказові методики і техніки практичної діяльності.
- СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.
- СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.
- СК9. Здатність дотримуватись у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Програмні результати навчання:

- ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
- ПР2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.
- ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.
- ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про завершення за допомогою або підвищення кваліфікації.
- ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.
- ПР15. Розуміти важливість збереження здоров'я (власного й навколишніх) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

2. Структура навчальної дисципліни

Тема	Лекції	Практичні заняття	СРС
Актуальні проблеми дитячої та дорослої психіатрії			
Особливості діагностики аутизму в ранньому віці	2		6
Коморбідні розлади при розладах аутистичного спектру	2		6
Гіперкінетичні розлади поведінки у дітей та дорослих	2		6
Екзогенні психічні розлади		4	6
Ендогенні психічні розлади		4	6
Методи обстеження психічно хворих			6
Медико-соціальна реабілітація дітей з аутизмом			6
Основи психотерапії			6
Посттравматичний стресовий розлад			6
Розлади мовлення (афазії, дизартрії, мутизм)			6
Напівструктуроване інтерв'ю з батьками (Autism Diagnostic Interview-Revised – ADI-R)			8
Правові аспекти психіатрії			8
Разом	6	8	76

3. Зміст навчальної дисципліни

Плани лекцій

Лекція 1. Особливості діагностики аутизму в ранньому віці (2 год.)

1. Поняття раннього дитячого аутизму.
2. Медична допомога дітям із розладами загального розвитку.
3. Рання діагностика РЗР і формування груп «специфічного ризику розвитку розладів загального розвитку та формування цілеспрямованої профілактики».
4. Первинний скринінг симптомів РЗР батьками, вихователями дошкільних закладів.
5. Первинна діагностика лікарями первинної ланки медичної допомоги

(сімейними лікарями), дитячими неврологами.

6. Контрольний список діагностичних ознак аутизму у малюків (СНАТ).
7. Модифікований контрольний список діагностичних ознак аутизму у малюків (М-СНАТ).
8. Заключна діагностика дитячими лікарями-психіатрами.
9. Діагностичний інструментарій для оцінювання порушень в окремих психічних сферах дитини з РЗР.

Лекція 2. Коморбідні розлади при розладах аутистичного спектру (2 год.)

1. Найпоширеніші коморбідні розлади.
2. Прихильність до лікування як фактор прогнозу у коморбідних хворих.
3. Коморбідність аутизму та епілепсії у дітей.

Лекція 3 Гіперкінетичні розлади поведінки у дітей та дорослих (2 год.)

1. Розлади поведінки та емоцій, які починаються здебільшого в дитячому та підлітковому віці
2. Поняття та види гіперкінетичних розладів.
3. Особливості оцінювання базових клінічних симптомів та застосування діагностичних критеріїв при гіперкінетичному розладі.
4. Дефіцит уваги при гіперкінетичному розладі (легкість відволікання та нездатність утримувати зосередженість).

Плани практичних занять

Практичне заняття 1. Ендогенні психічні розлади (4 год)

1. Поняття та види психічних хвороб.
2. Ендогенні психічні розлади: (шизофренія, епілепсія, біполярний розлад та ін.).
3. Ендогенні психотичні та непсихотичні розлади настрою.
4. Психічні порушення при судинних ураженнях головного мозку.
5. Екзогенний тип реакцій і симптоматичні психози.

Практичне заняття 2. Екзогенні психічні розлади (4 год)

1. Екзогенні психічні розлади (соматогенні, інфекційні, травматичні).
2. Психічні порушення при екзогенних ураженнях головного мозку.
3. Екзогенний тип реакцій і симптоматичні психози.
4. Найпоширеніші коморбідні розлади.
5. Поняття та види психічних хвороб.

Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота з дисципліни виконується студентами у вільні від аудиторних занять години. Вона включає опрацювання спеціальної літератури, підготовку до практичних занять, виконання контрольної роботи, додаткові завдання.

Теми для самостійного опрацювання (рекомендовано підготувати опорні конспекти з тем):

1. Методи обстеження психічно хворих
2. Медико-соціальна реабілітація дітей з аутизмом
3. Основи психотерапії
4. Посттравматичний стресовий розлад
5. Розлади мовлення (афазії, дизартрії, мутизм)
6. Напівструктуроване інтерв'ю з батьками (AutismDiagnosticInterview-Revised – ADI-R)
7. Правові аспекти психіатрії

Завдання для підготовки контрольної роботи

Контрольна робота з дисципліни передбачає підготовку аналітичної роботи на одну із тем: визначається за номером студента в журналі академічної групи (передбачається захист контрольної роботи).

Теми для підготовки аналітичної роботи:

1. Астенічний синдром.
2. Сенестопатичний синдром.

3. Обсесивний синдром.
4. Іпохондричний синдром.
5. Синдром деперсоналізації-дереалізації.
6. Істеричний синдром.
7. Афективні синдроми.
8. Депресивний синдром.
9. Маніакальний синдром.
10. Синдром надцінних ідей.
11. Паранояльний синдром.
12. Параноїдний синдром.
13. Галюцинаторний синдром.
14. Галюцинаторно-параноїдний синдром.
15. Деліріозний синдром.
17. Сутінкове потьмарення свідомості.
19. Дефіцитарні синдроми
20. Олігофренічний синдром.
21. Психоорганічний (енцефалопатичний) синдром.
22. Дементний синдром

Вимоги до технічного оформлення: обсяг – 10–12 стор. друкованого тексту (формат сторінки А4; шрифт – Times New Roman; кегль 14; міжрядковий інтервал – 1,5; поля: справа, зліва, зверху, знизу – 20 мм.). До структури роботи необхідно обов’язково включити список використаних джерел. Контрольну роботу необхідно завантажити в систему Moodle 3.9.

4. Забезпечення освітнього процесу

Для більш якісного викладання лекційного матеріалу та зручного проведення практичних занять аудиторії мають бути забезпечені:

- проєкційним мультимедійним обладнанням (проєктор, екран, ноутбук/комп’ютер);
- доступом до мережі Internet, точка доступу Wi-Fi; –OS: Windows, Android, iOS;
- Browsers: Chrome / Opera / Mozilla Firefox / MS Edge;
- програмне забезпечення: Word, Excel, PowerPoint; Skype, Zoom, Google Meet;
- системою електронного навчання Moodle 3.9.

5. Підсумковий контроль: залік

Перелік питань до заліку

1. Загальні етапи розвитку наукових поглядів на психічні хвороби.
2. Сучасні погляди на поняття «норми» та «патології» в психіатрії.
3. Співвідношення між суміжними сферами наукового пізнання: патопсихологією, психіатрією, клінічною психологією, медичною психологією, нейропсихологією та психофізіолологією.
4. Закон України «Про психіатричну допомогу», його структура та основні положення.
5. Психіатрична служба України, її мета та основні завдання.
6. Загальні правові аспекти психіатрії
7. Міжнародна класифікація хвороб та особливості її побудови.
8. Поняття раннього дитячого аутизму.
9. Медична допомога дітям із розладами загального розвитку.
10. Рання діагностика РЗР і формування груп «специфічного ризику розвитку розладів загального розвитку та формування цілеспрямованої профілактики».
11. Первинний скринінг симптомів РЗР батьками, вихователями дошкільних закладів.
12. Первинна діагностика лікарями первинної ланки медичної допомоги (сімейними лікарями), дитячими неврологами.
13. Контрольний список діагностичних ознак аутизму у малюків (СНАТ).
14. Модифікований контрольний список діагностичних ознак аутизму у малюків (М-СНАТ).
15. Заключна діагностика дитячими лікарями-психіатрами.
16. Діагностичний інструментарій для оцінювання порушень в окремих психічних сферах дитини з РЗР.
17. Найпоширеніші коморбідні розлади.
18. Прихильність до лікування як фактор прогнозу у коморбідних хворих.
19. Коморбідність аутизму та епілепсії у дітей.
20. Розлади поведінки та емоцій, які починаються здебільшого в дитячому та підлітковому віці
21. Поняття та види гіперкінетичних розладів.
22. Особливості оцінювання базових клінічних симптомів та застосування діагностичних критеріїв при гіперкінетичному розладі.
23. Дефіцит уваги при гіперкінетичному розладі (легкість відволікання та нездатність утримувати зосередженість).
24. Поняття та види психічних хвороб.
25. Ендогенні психічні розлади: шизофренія.
26. Ендогенні психічні розлади: епілепсія.
27. Ендогенні психічні розлади: біполярний розлад.
28. Ендогенні психотичні розлади настрою.

29. Непсихотичні розлади настрою.
30. Психічні порушення при судинних ураженнях головного мозку.
31. Екзогенний тип реакцій і симптоматичні психози.
32. Екзогенні психічні розлади: соматогенні.
33. Екзогенні психічні розлади: інфекційні.
34. Екзогенні психічні розлади: травматичні.
35. Психічні порушення при екзогенних ураженнях головного мозку.
36. Найпоширеніші коморбідні розлади.
37. Поняття та види психічних хвороб.
38. Методи обстеження психічно хворих
39. Медико-соціальна реабілітація дітей з аутизмом
40. Основи психотерапії та психіатрична допомога
41. Посттравматичний стресовий розлад
42. Розлади мовлення (афазії, дизартрії, мутизм)
43. Загальні характеристики розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин та методи їх діагностики.
44. Невротичні, пов'язані зі стресом та соматоформні розлади.
45. Сучасні наукові погляди на розлади звичок і потягів.
46. Розлади статевої ідентифікації.
47. Поведінкові синдроми, пов'язані з фізіологічними порушеннями.
48. Розлади психіки та поведінки внаслідок екстремальних психотравм.
49. Напівструктуроване інтерв'ю з батьками (AutismDiagnosticInterview-Revised – ADI-R)
50. Особливості роботи з хворими на розлади психіки та поведінки.
51. Особливості роботи з сім'єю хворого на розлади психіки та поведінки.
52. Основи побудови клінічної бесіди, її завдання та методологія проведення.
53. Використання психотерапевтичних методів у роботі з психічними розладами.
54. Основні показання та протипоказання психотерапевтичних заходів
55. Види психіатричної експертизи та їх основні завдання.
56. Методи реабілітації хворих на хронічні розлади психіки та поведінки.
57. Поняття «психічного дефекту» та «стійкої втрати працездатності».
58. Заходи щодо соціального захисту хворих на розлади психіки та поведінки.
59. Поняття психопрофілактики первинного, вторинного та третинного рівнів.
60. Пропедевтика загальних ознак психічних хвороб.
61. Пропедевтика розладів психіки та поведінки внаслідок органічного ураження головного мозку.
62. Пропедевтика розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин.
63. Пропедевтика ендогенних психотичних розладів.

Типовий заліковий білет

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 053 Психологія

Триместр: 4

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми дитячої та дорослої психіатрії»

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 0

1. Особливості діагностики аутизму в ранньому віці /10 балів
2. Посттравматичний стресовий розлад / 10 балів
3. Первинний скринінг симптомів РЗР батьками, вихователями дошкільних закладів / 10 балів

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № __ від «__» _____ 202__ року

Завідувач кафедру

_____

(підпис)

Екзаменатор

_____

(підпис)

Проведення підсумкового контролю знань. Результатом вивчення дисципліни виступає залік. Умовою допуску до підсумкового контролю знань є позитивні оцінки з поточного контролю знань. Контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою. Максимальну кількість балів, яку може отримати студент протягом семестру становить 70 балів. На заліку максимальна кількість балів – 30 балів.

Заліковий білет складається з трьох теоретичних питань, за кожну правильну відповідь студент отримує 10 балів.

6. Методи навчання та матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу

ПРН	Методи навчання	Матеріально-технічне забезпечення
ПРН1, ПРН2,	Словесні: інформування, пояснення, вирішення ситуаційних вправ.	Проекційне мультимедійне обладнання

ПРН4, ПРН8, ПРН9, ПРН15	Наочні: спостереження, ілюстрування. Практичні: ситуативне моделювання. Репродуктивні: відтворення, бесіда. Методи стимулювання та мотивації навчання: дискусії (пізнавальні, навчальні), аналіз ситуацій, імітаційні вправи, рольове та ігрове моделювання.	(проектор, екран, ноутбук/комп'ютер); доступ до мережі Internet, точка доступу Wi-Fi; програмне забезпечення: Word, Excel, PowerPoint; Zoom; система електронного навчання Moodle 3.9
----------------------------------	---	---

Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Відповіді на практичних заняттях	5 б.*4 заняття=20 б.
2	Виконання контрольної роботи	30
3	Захист контрольних робіт	20
5	Залік	30
	Всього	100

Об'єктом оцінювання навчальних досягнень студентів є знання, уміння та навички, досвід творчої діяльності.

Поточний контроль знань студентів включає оцінку за роботу на практичних заняттях та самостійну роботу.

За активну участь на практичних заняттях (під час дискусії, участь в командній роботі під час вирішення ситуаційних завдань тощо) студенти можуть отримати до 5 балів за заняття. Контрольні роботи слід завантажити в Moodle.

Критерії поточної оцінки знань студентів

Усний виступ та виконання письмового завдання	Критерії оцінки
1	Володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на репродуктивному рівні
2	Може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень з допомогою викладача, може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити висновки, виправляти допущені помилки
3	Здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних

	ситуацій, частково контролювати власні навчальні дії, наводити окремі власні приклади на підтвердження певних тверджень
4	Вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність
5	Вільно (самостійно) володіє вивченим обсягом матеріалу, в тому числі і застосовує його на практиці

Критерії оцінки контрольної роботи

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
25-30 балів	Оцінюється робота студента, який вільно володіє матеріалом, творче його осмислив, оперує поняттями та категоріями, вміє встановити зв'язок між теоретичною базою та практикою, залучає до відповіді самостійно опрацьовану літературу. Відповідає на додаткові запитання, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
20-24 бали	Оцінюється робота студента, який на достатньому рівні володіє матеріалом, оперує теоретичними термінами та поняттями, вміє встановити зв'язок між теоретичним матеріалом та практикою. В повній мірі опанував теоретичний матеріал. На додаткові питання відповідає з певними неточностями.
15-19 балів	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє матеріалом, орієнтується в ньому, оперує необхідним колом понять та категорій щодо самостійної роботи, вміє встановити зв'язок між теоретичною базою та практикою. Відповідь з незначною кількістю помилок, відповідає на додаткові запитання, але не має аргументованої думки, висновки не повні.
8-14 балів	Оцінюється робота студента, який виконав самостійну роботу, яка містить значну кількість недоліків і помилок, неповне висвітлення змісту питань. Студент володіє матеріалом і частково відповідає на додаткові питання, проте недостатньо відповідає на питання, не може зробити аргументовані висновки.
1-7 балів	Самостійну роботу виконано не правильно, студент показує істотне нерозуміння проблеми, в роботі не виконано всі завдання; або студент не здатен захистити результати представленої роботи
0 балів	Студент не виконав самостійну роботу.

Захист контрольних робіт проходить на останньому практичному занятті. І оцінюється від 0 до 25 балів. При захисті контрольної роботи враховується володіння теоретичною інформацією, якість виконання практичної частини, та здатність студентом довести доцільність запропонованих варіантів вирішення поставленого завдання. 20-25 балів –

студент володіє матеріалом бездоганно; 15-19 балів – студент володіє матеріалом із незначними зауваженнями; 10-14 – студент при захисті контрольної роботи допускається неточностей, плутається у матеріалі; 5-9 балів – до виступу студента є суттєві зауваження, 1-4 бали – студент не володіє матеріалом, допускається суттєвих помилок; 0 – студент не готовий до захисту роботи.

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Медична психологія : в 2-х т. Т. 1. Загальна медична психологія / авт. кол.: Пілягіна Г.Я., Мішиєв В.Д., Омелянович В.Ю. та ін.; за ред. Г.Я. Пілягіної. Вінниця : Нова Книга, 2020. 288 с.
2. Опанасенко Л.А. Психодіагностика психічних розладів та їх реабілітація. Миколаїв : Іліон, 2018. 152 с.
3. Психіатрія і наркологія: підручник / В.Л. Гавенко, В.С. Бітенський, В.А. Абрамов та ін. 3-є видання. К. : Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2020. 512 с.
4. Психіатрія. Еталони практичних навичок : навчальний посібник / В.Д. Мішиєв, В.Ю. Омелянович, Є.Г. Гриневич. Київ : МВЦ «Медінформ», 2018. 176 с.
5. Чабан О.С., Хаустова О.О., Омелянович В.Ю. Невідкладна допомога в психіатрії і наркології: Монографія - К.: Видавничий дім Медкнига, 2019. – 168 с.

Додаткові:

1. Афективні розлади: клінічний та психофармакологічний аспекти: навчально-методичний посібник для лікарів-інтернів, магістрантів, клінічних ординаторів та аспірантів за фахом «психіатрія» / В.М. Бобирьов, А.М. Скрипніков, О.С. Телюков. Полтава: Дивосвіт, 2014. 133 с.

2. Експериментально-психологічне дослідження в загальній практиці – сімейній медицині. Навчальний посібник для лікарів-інтернів і лікарів-слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти / Б.В. Михайлов, О.І. Сердюк, В.В. Чугунов, В.О. Курило, П.Г. Андрух, Ю.І. Заседа. 5-е вид., перероблене та доповнене / За заг. ред. Б. В. Михайлова. Х.: ХМАПО, 2014. 328 с.
3. Коробіцина М.Б. Психологічна діагностика психічних розладів та розладів поведінки у дорослих та відповідні реабілітаційні заходи. Одеса: «Астропринт», 2005. 82 с.
4. Кузнецов В.М., Чернявський В.М. Психіатрія. К.:Здоров'я, 1993. 344 с
5. Медицина невідкладних станів: Швидка і невідкладна медична допомога: Підручник / За ред.І.С. Зозулі. Розділ: Невідкладна допомога в психіатрії. К.: ВСВ "Медицина", 2012. 728 с.
6. Никоненко Ю.П. Клінічна психологія: Навчальний посібник. К. : КНТ, 2016. 369 с.
7. Психіатрія / О.К. Напрєєнко, І.Й. Влох, О.З. Голубков; За ред. проф. О.К. Напрєєнка. К.: Здоров'я, 2001. 584 с.
8. Психіатрія і наркологія: підручник / В.Л. Гавенко, В.С. Бітенський, В.А. Абрамов та ін.; за ред. В.Л. Гавенка, В.С. Бітенського. 2-ге вид., переробл. і допов. К. : ВСВ «Медицина», 2015. 512 с.
9. Тести з психіатрії / Кузнецов В.М., Коротоножкін В.Г., Олійник А.В., Насінник О.А., Уралова Л.Т., Бондарчук А.Г., Костюченко С.І., Белов О.Б., Шейко М.В. К., 2009. 234 с.
10. Ургентна психіатрія (клініка, психодіагностика, терапія невідкладних станів). / Дзюб Г. К., Кузнецов В. М., Нестерчук Н. В. / К., 2010. 190 с.
11. Эй А. Шизофрения. Нариси клініки та психопатології: Пер. з фр. / Передмова Ж. Гаррабе. – К.: Сфера, 1998. – 388 с.